

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 4057/2020
02.12.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Јелене Боровац, Драгане Маринковић, Татјане Миљуш и Татјане Матковић Стефановић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Маринела Љубић Тодоран, адвокат у ..., против тужене Војвођанске банке, а.д. Нови Сад, коју заступа Иван Љубисављевић, адвокат у ..., ради утврђења ништавости и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 2029/19 од 28.01.2020. године, у седници одржаној 02.12.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 2029/19 од 28.01.2020. године, као изузетно дозвољеној.

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Вишег суда у Панчеву Гж 2029/19 од 28.01.2020. године и пресуда Основног суда у Панчеву П 616/2018 од 04.06.2019. године, тако што се утврђује да су ништаве одредбе члана 5. става 1. Уговора о кредиту број ... од 05.11.2015. године закљученог у Панчеву између тужиоца и тужене које гласе: „Корисник кредита има обавезу да плати фиксне накнаде за обраду кредитног захтева 4.400,00 РСД“, па се обавезује тужена да тужиоцу исплати износ од 4.400,00 динара, са законском затезном каматом почев од 05.11.2015. године, па до исплате, у року од 15 дана.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена да тужиоцу на име трошкова парничног поступка исплати износ од 84.200,00 динара, са законском затезном каматом од наступања извршности до коначне исплате, све у року од 15 дана.

Образложење

Пресудом Основног суда у Панчеву П 616/2018 од 04.06.2019. године је одбијен тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се утврди да су ништаве одредбе члана 5. став 1. Уговора о кредиту број ... од 05.11.2015. године, закљученог у Панчеву између тужиоца и туженог, које гласе: „Корисник кредита има обавезу да плати фиксне накнаде за обраду кредитног захтева 4.400,00 РСД“, као и да се обавезе тужена да тужиоцу на име стицања без основа исплати номинални новчани износ од 4.400,00 динара, са законском затезном каматом почев од 05.11.2015. године па до исплате, у року од 15 дана, као и да тужиоцу надокнади трошкове парничног поступка са законском затезном каматом од дана извршности, па до коначне исплате, све у року од

15 дана. Обавезан је тужилац да туженој накнади трошкове парничног поступка у износу од 34.500,00 динара, у року од 8 дана.

Виши суд у Панчеву је пресудом Гж 2029/19 од 28.01.2020. године жалбу тужиоца делимично усвојио, а делимично одбио, па је пресуду Основног суда у Панчеву потврдио у побијаном првом ставу изреке, а преиначио у побијаном другом ставу изреке, у погледу одлуке о трошковима парничног поступка, тако што је обавезао тужиоца да туженој накнади трошкове поступка у износу од 27.000,00 динара у року од 8 дана. Одбијен је као неоснован захтев тужиоца за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете од стране другостепеног суда тужилац је изјавио благовремену ревизију због погрешне примене материјалног права на основу члана 404. Закона о парничном поступку, са предлогом да се дозволи одлучивање о његовој ревизији као изузетно дозвољеној ради успостављања правне сигурности у циљу уједначавања судске праксе.

Одредбом члана 404. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/2011, 55/14 и 18/20), је прописано да је ревизија изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија). О дозвољености и основаности посебне ревизије одлучује Врховни касациони суд у већу од пет судија.

Поступајући на основу цитиране законске одредбе, Врховни касациони суд је дозволио одлучивање о ревизији као посебној, јер су у конкретном случају испуњени услови за примену одредбе члана 404. ЗПП јер је потребно је да се размотре правна питања од интереса ради остваривања равноправности корисника финансијских услуга и ради уједначавања судске праксе.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама разлога прописаних чланом 408. ЗПП, па је утврдио да је ревизија тужиоца основана.

У поступку пред нижестепеним судовима није учињена битна повреда парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Из утврђеног чињеничног стања произилази да је тужилац као корисник кредита са туженом као даваоцем кредита 05.11.2015. године, закључио уговор о готовинском кредиту без валутне клузуле број ... којим му је одобрен кредит у износу од 220.000,00 динара, са роком отплате од 40 месеци и којим је у члану 4. прописано да ефективна каматна стопа износи 15,59 % годишње, те да укупан износ који корисник по основу уговора треба да исплати, а израчунат на дан закључења уговора износи 278.830,42 динара, као и да је у обрачун овог износа ефективне каматне стопе урачунат и износ од 4.400,00 динара на име фиксне накнаде за обраду кредитног захтева, што је корисник кредита између осталог обавезан да банци плати сходно члану 5. тачка 1. уговора о

кредиту, као и да су приликом закључења овог уговора тужиоцу од стране тужене уручени План отплате кредита и обавезни елементи уговора, што чини прилоге овог уговора. Утврђено је да је уговорена накнада за обраду кредитног захтева осим у уговору садржана и у обавезним елементима уговора где је извршен прецизан табеларни приказ свих битних елемената и у чијој је тачки 3.5 предвиђена врста и висина свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита, те је наведено да трошкови обраде кредитног захтева износе 4.400,00 динара, а да су ти трошкови и датум њиховог доспећа на наплату прописани и Планом отплате кредита. Између осталог, Планом је регулисано да даном закључења уговора о кредиту (05.11.2015. година) доспева обавеза исплате трошкова обраде кредитног захтева од 4.400,00 динара, када су од тужиоца и наплаћени. У члану 34. став 1. Општих услова пословања туженог је прописано да банка обрачунава и наплаћује накнаду за извршене услуге клијентима банке, ставом 2. је прописано да банка од клијента може да наплати стварне трошкове које је имала у вези са обављањем појединих услуга, а у ставу 3. је прописано да накнаде и трошкови могу бити фиксни и променљиви и да су дефинисани уговором.

Утврђено је и да је накнада обраде кредитног захтева дефинисана и Тарифом накнада за услуге физичким лицима – грађанима Војвођанске банке а.д. Нови Сад, која је прилог Општих услова пословања, а у примени је од 15.10.2015. године, у којој је између осталог прописано за готовинске кредите без валутне клаузуле (какав је предметни), у тачки 5.1.2.3. у делу 2. да накнада за ове услуге износи 2 % од износа кредита, једнократно, минимум 3.500,00 динара (а у конкретном случају 2 % од износа кредита је 4.400,00 динара), те да тужилац приликом закључења уговора о кредиту, којом приликом су му од стране банкарског службеника предати примерак уговора, обавезних елемената уговора, као и План отплате кредита, о трошковима накнаде није посебно ни читао, с обзиром на то да су за њега од одлучујућег утицаја за закључивање уговора били висина кредитног износа, период отплате кредита и висине месечних анuitета, те да су му ти услови одговарали па је уговор и закључио.

На основу овако утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су оценили да је спорна уговорна одредба законита, допуштена и могућа, да је у свему у складу са прописима позитивног права, због чега није било законских разлога да се утврди њена ништавост, па је тужбени захтев тужиоца одбијен. Наведено је и то да је плаћање износа од 4.400,00 динара од стране тужиоца извршено у складу са пуноважном уговорном одредбом која свој правни основ црпи у закљученом правном послу због чега је одбијен и тај део тужбеног захтева. Даље је наведено да су судови ценили чланове 12. и 15. те 1065. Закона о облигационим односима, али да су нашли да је тужена поступала у складу са чланом 19. став 1. тачка 12. Закона о заштити корисника финансијских услуга и да упркос чињенице што накнаде и трошкови падају на терет корисника кредита, накнада не служи томе да банка оствари профит већи од оног који остварује наплатом камате као фактичке цене кредита, уколико банка и клијент, као што је то у конкретном случају било, уговоре да поред камате клијент плаћа и друге накнаде и трошкове који су јасно и прецизно наведени и тако опредељени да корисник није могао бити у заблуди о томе које су његове обавезе (шта више спорна накнада је као укупан трошак кредита апсорбован и у ефективној каматној стопи), те да стога нема места примени члана 103, 104. и 105, а у вези са чланом 46. и чланом 47. Закона о облигационим односима за утврђење ништавости спорне одредбе, као ни примене

члана 210. Закона о облигационим односима за поврћај плаћеног износа од 4.400,00 динара на име трошкова обраде кредита.

Врховни касациони суд не прихвата становиште нижестепених судова.

Одредбом члана 103. став 1. Закона о облигационим односима – ЗОО је прописано да је уговор ништаван ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима и то ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго. На ништавост се по члану 109. ЗОО пази по службеној дужности.

Начело савесности и поштења из члана 12. ЗОО представља основни принцип према коме се стране у уговорним односима почев од момента преговарања, па до извршења уговора морају придржавати. Уговор о кредиту по својој правној природи је посебна врста уговора по приступу, али и код таквих уговора слобода преговара и уговорања није у потпуности искључена, пошто су висина кредита, рокови и начин враћања, па и средства обезбеђења, резултат преговора и уговарања. Из тих разлога кориснику кредита морају бити доступни сви економски ефекти кредитног задуживања. Из одредбе члана 1065. ЗОО произилази да приликом закључења уговора о кредиту није искључена могућност банке да обрачунава друге трошкове поводом кредитних услуга. Она то право има и у складу са начелом аутономије воље (члан 10. ЗОО). Међутим, тужена банка је у конкретном случају као јача уговорна страна повредила закон и подзаконски акт (члан 103. ЗОО) у вези члана 17. Закона о заштити корисника финансијских услуга („Службени гласник РС“ број 36/11 и 139/2014), који се примењује у конкретном случају (уговор о кредиту је закључен 05.11.2015. године).

Врховни касациони суд је имао у виду да трошкови обраде кредита у односу на механизам њиховог обрачуна и наплате подразумевају да се они исказују у ефективној каматној стопи. Банка обрачуном и наплатом ефективне каматне стопе врши наплату трошкова обраде кредита. Стога уговорање наплате трошкова обраде кредита у једнократном износу и то задржавањем дела средстава из одобреног износа кредита, а уједно и њиховим укључивањем у ефективну каматну стопу доводи до неравноправности учесника облигационих односа у корист банке. У конкретном случају тужена је у својству даваоца кредита доставила тужиоцу као кориснику кредита, преглед битних елемената уговора о кредиту који је укључивао трошкове обраде кредита исказане кроз ефективну каматну стопу и Опште услове пословања, као и План отплате кредита у коме је било специфицирана висина главнице, висина камате, као и накнада за трошкове обраде кредита од 2 %. На тај начин тужени је упознао тужиоца са висином његових обавеза. Међутим, из чињенице што је тужени задржао овлашћење да у вези са уговореном накнадом обраде трошкова кредита, умањи кредитна средства која је тужиоцу одобрио, односно да изврши наплату трошкова обраде кредита у интегралном износу (супротно условима отплате кредита и битним елементима уговора о кредиту које је сам сачинио и презентовао тужиоцу), доводи до закључка да такво поступање не може да ужива правну заштиту јер је супротно начелу савесности и поштења (члан 12. ЗОО). Према томе, у конкретном случају из обрачуна трошкова у фиксном износу који је извршен према стопи од 2 %, а ни из обавезних елемената уговора о кредиту, нити из Плана отплате кредита, као ни из самог уговора о готовинском кредиту не произилази објашњење о структури трошкова и не може се утврдити шта ти трошкови кредита представљају и због тога је одредба члана 5. тачка

1. уговора о кредиту ништава у смислу члана 103. ЗОО у вези цитираног члана 17. Закона о заштити корисника финансијских услуга, због чега је уговор делимично ништав (по члану 105. ЗОО може опстати без незаконите одредбе). Последица ништавости је враћање датог (члан 104. став 1. ЗОО).

Из наведених разлога, Врховни касациони суд је оценио да је ревизија тужиоца основана, па је одлучио као у изреци на основу члана 416. став 1. ЗПП.

Како је Врховни касациони суд преиначио нижестепене пресуде, то је на основу члана 165. став 2, 153. став 1, 154. и 163. став 2. ЗПП одлучио о свим трошковима поступка, па је обавезао тужену да тужиоцу надокнади трошкове поступка у укупном износу од 84.200,00 динара, у року од 15 дана. Трошкови поступка се односе на састав тужбе у износу од 6.000,00 динара, за приступ на четири одржана рочишта по 7.500,00 динара (30.000,00 динара), за приступ на два рочишта која нису одржана у $\frac{1}{2}$ дела тарифе по 4.500,00 динара (9.000,00 динара), за састав жалбе и ревизије по 12.000,00 динара (24.000,00 динара). Трошкови су одмерени према тарифном број 13, 15. и 16. Тарифе о наградама и накнадама за рад адвоката („Службени гласник РС“ број 121/12), као и трошкове судских такси на тужбу, на пресуду и на жалбу по 1.900,00 динара (5.700,00 динара), на ревизију износ од 3.800,00 динара и на ревизијску одлуку износ од 5.700,00 динара према тарифном броју 1. тачка 1. и 5, тарифном броју 2. тачка 1. и 11. Таксене тарифе Закона о судским таксама („Службени гласник РС“ број 28/94... 95/18). На трошкове поступка досуђена је законска затезна камата на основу члана 277. ЗОО почев од дана извршности пресуде, па до исплате.

**Председник већа - судија
Звездана Лутовац, с.р.**

За тачност отправака
Управитељ писарнице
Марина Антонић